

MUNKAVÉDELEM

AMIT A VÉDŐESZKÖZÖKRŐL TUDNI KELL

Soós Tamás¹

A munkavédelmi törvény deklarált célja, a szervezeten munkát végzők egészségének, munkavégző képességének megóvása, a munkakörülmények humanizálása, a munkabalesetek és a foglalkozással összefüggő betegségek megelőzése. Vagy más szavakkal az egészséget nem veszélyeztető, biztonságos munkakörülmények megteremtése. Ezeknek a céloknak a megvalósulásában nagy szerepe van az egyéni védőeszközöknek. A szakemberek számára teljesen egyértelmű, világos, hogy a technika bármilyen fejlett állapotában is szükség van olyan eszközökre, melyek viszonylag jól alkalmazhatóak a technológiákhoz, az egyén adottságaihoz és a változó körülményekhez, mindezekkel összhangban a veszélyes és ártalmas termelési tényezőkkel szemben védelmet tudnak nyújtani. Minden vezető, minden munkavédelmi szakember számára elengedhetetlenül fontosak azok az ismeretek, melyek az egyéni védőeszközökkel, azok alkalmazásával kapcsolatosak.

A szükséges ismeretek közül elsőnek a jogszabályok, előírások, rendeletek ismeretét kell említeni. Itt tudhatjuk meg, hogy milyen munkához, milyen feltételek mellett, milyen védőeszközt kell biztosítani. Azt is megtudhatjuk, hogy egy eszköznek milyen hatósági eljáráson kell helytállnia ahhoz, hogy védőeszköznek minősüljön, védőeszközként legyen használható. A szabványok a védőeszközökre, azok vizsgálatára vonatkozóan határozzák meg a technika legfejlettebb szintjén lévő műszaki előírásokat, adatokat, higiéniai követelményeket.

A munkahelyi vezetőknek ismerni kell ha a munkavégzés műszaki megoldással teljes mértékben ki nem küszöbölhető veszélyekkel, ártalmakkal járhat, kiegészítő védelemként egyéni védőeszközt kell biztosítani.

---

1. Soós Tamás alezredes HM MMEH felügyeleti főelőadó

Védőeszközök általános követelményei

A termelési folyamatokban lehetnek olyan állandó, esetenként jelentkező vagy potenciálisan jelenlévő káros hatások, melyeknek kiküszöbölése csak védőeszközökkel lehetséges. A megelőzés folyamatában ez egy olyan végső elem, melynek hatástalansága vagy hiánya esetén a dolgozó ember egészsége, testi épsége csak a véletlenül múlik (pl. megengedett érték feletti zajszint, magasból le hulló tárgy, bőrön keresztül felszívódó mérgező anyag), károsodik, illetve bekövetkezik a baleset. Ezért a védőeszközökkel szemben fokozott követelményeket kell támasztani a gyártás, a forgalmazás területén egyaránt. Minőségüket jogszabályok és szabványok határozzák meg, de további szigorítás, hogy a folyamatos gyártás és forgalmazás valamennyi egyéni védőeszköz esetében és a kollektív védőeszközök meghatározott körénél csak a munkavédelmi minősítő vizsgálat után engedélyezett.

Egyéni védőeszközök

Egyéni védőeszköz (vagy személyi védőeszköz) a dolgozó által használt vagy viselt eszköz, amely megakadályozza vagy csökkenti a veszélyes és/vagy ártalmas termelési tényezők hatását és a védelem csak a használóra, viselőre terjed ki.

Rendeltetésük szerint a következő csoportokba sorolhatók:

- fejevédők,
- arcvédők,
- szemvédők,
- légzésvédő,
- zajvédők,
- védőruhák,
- bőrvédők,

- az egész testet védő eszközök
- kézvédők,
- lábvédők,
- magasból való leesés ellen védő eszközök,
- és egyéb biztonsági eszközök.

Az egyéni védőeszközöknek a védelmen kívül egy másik fő jellemzője az, hogy konkrét személyhez kötődik, állandó gazdája van. Ez szükséges az emberek alkati tulajdonságai miatt, hiszen az eszközök méretbeli eltérései adott esetben nemcsak kényelmetlenséget okozhatnak, hanem megszüntethetik a védelmet is (pl.: gázálarc), de szükséges a személyi higiéné kielégítése és a munka hatékonyságának, szervezettségének növelése érdekében is. Ezen elv alól azonban van néhány kivétel is, pl.: zuhanásgátló berendezések, nehéz kivitelű hővédőruha.

A dolgozók egyéni védőeszközzel való ellátását a 3/1979. (V. 29.) Eü.M. számú rendelet teszi kötelezővé. Védőeszközök beszerzéséről, javításáról, karbantartásáról a munkáltató köteles gondoskodni.

Az egyéni védőeszközt természetben kell juttatni, helyette pénzbeli megváltást adni tilos.

Ha valamely munkafolyamatnál a dolgozót többféle veszély fenyegeti vagy ártalom éri, minden egyes veszélyre, ártalomra külön-külön kell védőfelszerelést biztosítani.

Az egyéni védőeszköznek kihordási ideje nincs. Elhasználódása, védelmi képességének a használati utasításban meghatározott mértéket meghaladó csökkenése esetén, a munkáltató cseréről, új eszköz biztosításáról köteles haladéktalanul gondoskodni.

Az egyéni védőeszközökhöz magyar nyelvű használati utasítást, valamint **munkavédelmi minőségtanúsítás** kell mellékelni.

Kollektív védőeszköz

A kollektív védőeszköz a termelő berendezés vagy termelési folyamat veszélyes és/vagy ártalmas termelési tényezőinek megakadályozására vagy a megengedett szint alá való csökkentésére kialakított olyan eszköz, eszközrendszer vagy berendezés, melynek hatására a védelem a védőeszköz hatótávolságán belül tartózkodó minden személyre kiterjed. A kollektív védőeszköz egy műszaki, technikai megoldás, melynek legfőbb jellemzője, hogy egy területet és így a területen dolgozó minden embert véd. A termelő berendezéssel, a termelési folyamattal általában szervesen egybeépül. Környezetvédelmi, vagyónvédelmi vagy technológiai funkciókat is elláthat vagy ezen kérdések megoldásával kombinált lehet.

A veszélyek és ártalmak nagy száma, a lehetséges műszaki megoldások különbözősége miatt a kollektív védőeszközök megjelenési formája rendkívül sok féle lehet, a nyomógombtól a számítógéppel vezérelt érzékelő, reteszelő beavatkozó rendszerekig.

A legelterjedtebb kollektív védőeszközök:

- kétkezes indítók,
- mozgásérzékelők,
- érintés nélküli védőeszközök (pl.: fotóelektronos, indukciós, stb.),
- ismétlés-gátlók,
- éberségjelzők,
- "holtember" kapcsolók,
- feszültségérzékelők,
- daru túlterheltség-gátlók,
- zajvédő fülkék,
- gázérzékelő és jelző berendezések, stb.

Munkaruha

Tekintettel arra, hogy egy adott ruházat egy munkakörben védőruhaként, egy másikban munkaruhaként is felhasználható és közöttük így csak jogállásban van különbség, meg kell határozni a munkaruha fogalmát is.

Ha a munka a ruházat nagymértékű szennyeződésével vagy elhasználódásával jár, a munkáltató a dolgozónak munkaruhát adhat. Vagyis a munkaruha juttatását jogszabály nem teszi kötelezővé, illetve a juttatás részletes szabályait a Kollektív Szerződésben kell meghatározni.

Szerződésben a munkaruhát egy meghatározott juttatási (kihordási) időre kell adni. Ennek letelte után a ruha a dolgozók tulajdonába megy át. Ha a munkaviszony korábban szűnik meg, a Kollektív Szerződésben kell meghatározni a dolgozó visszaszolgáltatási vagy megváltási kötelezettségét.

A munkaruha tisztítása és rendben tartása a dolgozó kötelessége.

Bőrvédő eszközök, tisztálkodási szerek

Azokon a munkahelyeken, illetve munkakörökben, ahol a dolgozó bőrkárosító hatásnak van kitéve (pl.: járműszerelő, fényező, galvanizáló, forgácsoló, élelmiszeripari vizes munkát végző, stb.), a munkáltató pénzzel meg nem váltható bőrvédő eszközt (készítményt) köteles biztosítani.

Ezek lehetnek:

- védőkenőcs,
- védőbevonat,
- mosószappan,
- ipari kéztisztító szer,
- kéztörölő,
- bőrápoló készítmény.

Védőkenőcsöt, illetve védőbevonatot abban az esetben kell biztosítani, ha a bőrkárosító hatás megelőzésére a munka jellege miatt védőkesztyű nem használható vagy a dolgozó munkaanyagokkal érintkezik.

Ha a dolgozó bőrére meleg vízzel, szappannal el nem távolítható, vagy nehezen eltávolítható szennyeződés kerül, akkor részére ipari kéztisztítószer (pl.: Ultra-Derm) kell biztosítani.

A munka befejezése után használatra akkor jár a dolgozónak bőrápoló készítménye, ha ipari kéztisztítószer kellett használni. Ezekon túlmenően olyan esetben, amikor az üzemorvos vagy az ÁNTSZ véleménye alapján a bőr fiziológiás állapotának helyreállításához szükséges.

Azokban a munkakörökben, ahol védőkenőcs, védőbevonat vagy ipari kéztisztítószer használata szükséges, ezeknek az eltávolításához kell a dolgozónak melegvizet, mosdószappant, törölközőt vagy kézszáritási lehetőséget biztosítani. A juttatás részletes szabályait a Kollektív Szerződésben kell rögzíteni.

Védőital

Nem eszköz, nem felszerelés, de az egyéni védelem fontos kelléke a védőital, melyet hidegben forró tea, melegben a sózott, hűtött szénsavas víz formájában köteles biztosítani a munkáltató.

Melegítő italként forró tea juttatása akkor válik a munkáltató részéről kötelezővé, ha a dolgozók munkájukat szabadban végzik és a várható napi középhőmérséklet a $+4\text{ }^{\circ}\text{C}$ -ot ($277\text{ }^{\circ}\text{K}$) nem haladja meg, vagy abban az esetben, ha a munkavégzése ugyan zárt térben történik, de a munka természete miatt (pl.: hűtőházak, kifűtetlen vegyipari csarnokok, raktárak) a hőmérséklet $+10\text{ }^{\circ}\text{C}$ ($283\text{ }^{\circ}\text{K}$) alatt marad.

A teát lehetőleg csipkebogyóból kell készíteni, hogy tartalmazzon C vitamint is, és cukorral, cukorbeteg esetében megfelelő édesítőszerrel kell

ízesíteni. A tea a fogyasztásnál legalább 50 °C (323 °K) hőmérsékletű legyen, de az elkészítésnél figyelni kell arra, hogy a C vitamin a víz tartós forralásakor elbomlik.

A tea juttatott mennyisége legalább fél liter legyen naponként és személynként.

A védőitalban részesítendőök körét, a beszerzés, tárolás kiszolgálás szabályait az illetékes közegészségügyi-járványügyi szolgálat véleményének figyelembevételével, a Kollektív Szerződésben kell szabályozni, hogy a védőital juttatás csak akkor kötelező, ha a dolgozó naponta legalább 3 órát tölt az előbbieken megfogalmazott körülmények között.

A védőital juttatásának rendjét a 25/1996. (VIII. 29.) számú HM rendelet 15. §. 3. bekezdés határozza meg.

Egyéni védőeszközök munkavédelmi minősítése

1985. december 01-óta valamennyi egyéni védőeszközt **kötelező minősíteni**, mely nélkül semmilyen egyéni védőeszköz nem fogalmazható.

2/1996. (I.6.) MÜM számú rendelet 8. §. alapján az egyéni védőeszközt gyártani, forgalmazni, importálni, használatba venni, üzemeltetni, alkalmazni, illetve kölcsönözni, reklámozni, kiállítani **csak érvényes munkavédelmi minősítés alapján szabad**.

Az egyéni védőeszköz **Munkavédelmi Minősítő Bizonyítványát** kizárólag az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség (ONMF) adhatja ki és vonhatja vissza.

A bizonyítvány kiadását megelőző vizsgálatot csakis az Országos Munkavédelmi Tudományos Kutató Közalapítvány és az Országos Munka és Üzemegészségügyi Intézet (OMÜI) végezheti, szükség esetén szakintézmények bevonásával.

A Minősítő Bizonyítvány a gyártó vagy forgalmazó dokumentuma és

azt nem köteles másolatban minden egyes eszközhöz mellékelni. **Köteles** ugyanakkor használati utasítást és minőségtanúsítást minden egyéni védőeszközhöz kiadni.

Egyéni védőeszköz alkalmazás munkavédelmi feltételei.

Az egyéni védőeszköz szakszerű viseletének szabályait a tárolás, a karbantartás feltételeit a dolgozókkal oktatni és gyakoroltatni kell.